

LIBRIS

We know
books

Iulia-Elena Nistor

Drept constituțional și instituții politice

Editura C.H. Beck
București 2023

Cuprins

Abrevieri.....	XI
TITLUL I. Teoria dreptului constituțional.....	1
Capitolul I. Curs introductiv	1
Secțiunea 1. Aspecte generale	1
Secțiunea a 2-a. Originea și dimensiunea dreptului.....	1
Secțiunea a 3-a. Factorii de configurare a dreptului	3
Secțiunea a 4-a. Tipologia dreptului. Sisteme de drept.....	4
§1. Familia juridică de tradiție romanică	4
§2. Familia juridică de tradiție anglo-saxonă.....	5
§3. Dreptul religios	5
§4. Sistemele dualiste	6
Secțiunea a 5-a. Dreptul și statul	6
§1. Elementele statului.....	7
1.1. Teritoriul sau elementul material.....	7
1.2. Populația sau elementul personal	10
1.3. Suveranitatea sau elementul formal-instituțional	11
Secțiunea a 6-a. Forma statului.....	13
§1. Structura de stat	13
§2. Forma de guvernământ	13
§3. Regimul politic	14
§4. Statul român.....	14
4.1. Caracterele statului român.....	14
4.2. Forma de guvernământ.....	15
4.3. Principiul separației și echilibrului puterilor în stat.....	16
Bibliografie selectivă	17
Capitolul II. Norma juridică.....	19
Secțiunea 1. Noțiune și trăsături	19
Secțiunea a 2-a. Structura normei juridice.....	19
Secțiunea a 3-a. Raportul dintre norma juridică, instituția și ramura de drept... 19	
Capitolul III. Raportul juridic de drept constituțional	22
Secțiunea 1. Subiectele raportului juridic de drept constituțional.....	22
Secțiunea a 2-a. Conținutul raportului juridic de drept constituțional	23
Secțiunea a 3-a. Obiectul raportului juridic de drept constituțional.....	23
Capitolul IV. Izvoarele dreptului constituțional.....	24
Secțiunea 1. Noțiune.....	24
Secțiunea a 2-a. Izvoarele formale ale dreptului constituțional	24
§1. Legea	24

1.1. Legile constituționale	25
1.2. Legile organice	25
1.3. Legile ordinare	25
§2. Decretul-lege	26
§3. Decretele	26
§4. Hotărârile Parlamentului	26
§5. Ordonanțele guvernamentale	27
§6. Actele normative internaționale (Tratatele internaționale, Tratatele internaționale în materia drepturilor omului).....	31
§7. Jurisprudența.....	35
Bibliografie selectivă	36
TITLUL II. Teoria constituției.....	37
Capitolul I. Conceptul de constituție.....	37
Secțiunea 1. Formele constituțiilor	38
Secțiunea a 2-a. Puterea constituantă.....	38
Secțiunea a 3-a. Elementele definiției ale Constituției	39
Secțiunea a 4-a. Conținutul normativ al Constituției	39
Secțiunea a 5-a. Adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea Constituției	40
§1. Inițiativa revizurii	40
§2. Adoptarea legii de revizuire.....	41
Secțiunea a 6-a. Suspendarea și abrogarea Constituției	42
Bibliografie selectivă	42
Capitolul II. Controlul de constituționalitate al legilor	44
Secțiunea 1. Noțiuni	44
Secțiunea a 2-a. Modele de control de constituționalitate	44
Secțiunea a 3-a. Clasificări ale controlului de constituționalitate	45
Secțiunea a 4-a. Controlul constituționalității legilor în România	45
Secțiunea a 5-a. Funcțiile controlului de constituționalitate	50
Bibliografie selectivă	51
Capitolul III. Dezvoltarea constituțională a României.....	52
Secțiunea 1. Constituția României din anul 1866	52
Secțiunea a 2-a. Constituția din anul 1923.....	63
Secțiunea a 3-a. Constituția din anul 1938.....	80
Secțiunea a 4-a. Constituția din anul 1948.....	93
Secțiunea a 5-a. Constituția din anul 1952.....	103
Secțiunea a 6-a. Constituția din anul 1965.....	115
TITLUL III. Statutul constituțional al omului și cetățeanului	133
Capitolul I. Drepturile și libertățile fundamentale	133
Secțiunea 1. Principii aplicabile drepturilor și libertăților fundamentale	134
Secțiunea a 2-a. Inviolabilitățile	145

§1. Dreptul la viață	145
§2. Libertatea individuală	146
§3. Dreptul la apărare	148
§4. Dreptul la liberă circulație	149
§5. Dreptul la viață intimă, familială și privată	151
§6. Inviolabilitatea domiciliului.....	152
Secțiunea a 3-a. Drepturile și libertățile sociale, economice și culturale.....	153
§1. Dreptul la învățătură	153
§2. Accesul la cultură	154
§3. Dreptul la ocrotirea sănătății.....	155
§4. Dreptul la un mediu sănătos.....	156
§5. Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate.....	156
§6. Dreptul la grevă	158
§7. Dreptul de proprietate privată și dreptul la moștenire.....	158
§8. Libertatea economică.....	160
§9. Dreptul la un nivel de trai decent.....	160
§10. Dreptul la căsătorie	161
§11. Protecția copiilor și a tinerilor	162
§12. Protecția persoanelor cu handicap	163
Secțiunea a 4-a. Drepturile și libertățile social-politice	164
§1. Secretul corespondenței	164
§2. Libertatea conștiinței.....	164
§3. Libertatea de exprimare	166
§4. Dreptul la informație.....	167
§5. Libertatea întrunirilor.....	168
§6. Dreptul de asociere	169
Secțiunea a 5-a. Drepturile exclusiv politice	170
§1. Dreptul de vot	170
§2. Dreptul de a fi ales.....	171
§3. Dreptul de a fi ales în parlamentul european	172
Secțiunea a 6-a. Drepturile garanții	173
§1. Dreptul de petiționare	173
§2. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică.....	174
Capitolul II. Îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.....	175
Bibliografie selectivă.....	176
Capitolul III. Garanții de ordin instituțional pentru realizarea drepturilor fundamentale. Avocatul Poporului.....	178
Bibliografie selectivă.....	183
TITLUL IV. Partidele politice.....	185
Secțiunea 1. Noțiune.....	185
Secțiunea a 2-a. Trăsăturile partidelor politice	186
Secțiunea a 3-a. Funcțiile partidelor politice	186

Secțiunea a 4-a. Clasificările partidelor politice	187
Secțiunea a 5-a. Partidele politice în România	188
§1. Dispoziții constituționale	188
§2. Norme infraconstituționale de referință	189
§3. Organizarea partidelor politice	189
§4. Înregistrarea partidelor politice	190
§5. Funcționarea partidelor politice	191
§6. Încetarea activității partidelor politice	191
Bibliografie selectivă	193
TITLUL V. Referendumul.....	195
Secțiunea 1. Noțiune	195
Secțiunea a 2-a. Tipuri de referendum	195
Secțiunea a 3-a. Regimul juridic al referendumului în România	198
Secțiunea a 4-a. Tipuri de referendum	199
Secțiunea a 5-a. Participarea la referendum.....	199
Secțiunea a 6-a. Valabilitatea referendumului	200
Secțiunea a 7-a. Organizarea și desfășurarea referendumului	200
Secțiunea a 8-a. Efectele referendumului	200
Secțiunea a 9-a. Rolul Curții Constituționale	201
Bibliografie selectivă	203
TITLUL VI. Puterea legislativă. Parlamentul.....	204
Secțiunea 1. Rol și structură	204
Secțiunea a 2-a. Funcțiile Parlamentului	204
Secțiunea a 3-a. Alegerea camerelor.....	204
Secțiunea a 4-a. Mandatul parlamentar.....	205
Secțiunea a 5-a. Organizarea internă a Parlamentului	205
Secțiunea a 6-a. Sesiunile parlamentare potrivit art. 66 din Legea fundamentală.....	206
Secțiunea a 7-a. Actele Parlamentului	206
§1. Legile ca acte ale Parlamentului	206
§2. Inițiativa legislativă	207
§3. Sesizarea camerelor	207
§4. Procedura	208
§5. Adoptarea legilor	209
§6. Promulgarea legilor	209
§7. Intrarea în vigoare a legii	209
7.1. Hotărârile Parlamentului	210
7.2. Moțiunile	210
Bibliografie selectivă	210
TITLUL VII. Puterea executivă.....	212
Capitolul I. Președintele României.....	212
Secțiunea 1. Rol și atribuții.....	212

§1. Atribuții privind legiferarea	212
§2. Atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități publice	213
§3. Atribuții în domeniul politicii externe	213
§4. Atribuții în ceea ce privește apărarea națională	214
Secțiunea a 2-a. Alegerea Președintelui	214
§1. Condiții generale	214
§2. Desfășurarea alegerilor	215
§3. Desfășurarea votării	215
§4. Stabilirea rezultatului alegerilor	216
§5. Rolul Curții Constituționale în procesul electoral pentru alegerea Președintelui României	217
Secțiunea a 3-a. Răspunderea Președintelui României	218
§1. Imunitatea Președintelui	218
§2. Răspunderea politică a Președintelui	219
Secțiunea a 4-a. Actele Președintelui	219
Bibliografie selectivă	219
Capitolul II. Guvernul.....	221
Secțiunea 1. Rolul. Funcțiile. Atribuțiile Guvernului	221
§1. Rolul Guvernului	221
1.1. Funcțiile Guvernului.....	221
1.2. Atribuțiile Guvernului	222
Secțiunea a 2-a. Structura și conducerea Guvernului	222
§1. Structura.....	222
§2. Conducerea Guvernului	223
Secțiunea a 3-a. Funcționarea Guvernului	224
Secțiunea a 4-a. Actele Guvernului	224
Bibliografie selectivă	225
TITLUL VIII. Autoritatea judecătorească.....	226
Capitolul I. Instanțele judecătorești.....	226
Secțiunea 1. Înalta Curte de Casație și Justiție	227
Secțiunea a 2-a. Curțile de apel	227
Secțiunea a 3-a. Tribunalele.....	228
Secțiunea a 4-a. Tribunalele specializate	230
Secțiunea a 5-a. Judecătorii.....	231
Secțiunea a 6-a. Instanțele militare	231
Secțiunea a 7-a. Interdicția privind înființarea de instanțe extraordinare	233
Bibliografie selectivă	233
Capitolul II. Consiliul Superior al Magistraturii.....	235
Secțiunea 1. Dispoziții legale.....	235
Secțiunea a 2-a. Structura	235
Secțiunea a 3-a. Atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii	236
§1. Atribuțiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii	236

§2. Atribuțiile secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii.....	237
§3. Atribuțiile Secției pentru judecători din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii	238
§4. Atribuțiile Secției pentru procurori din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii	238
§5. Atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor.....	239
Bibliografie selectivă	239
Capitolul III. Ministerul Public.....	241
Secțiunea 1. Norme constituționale de referință	241
Secțiunea a 2-a. Atribuțiile Ministerului Public	241
Bibliografie selectivă	242
Bibliografie generală	243

TITLUL I

Teoria dreptului constituțional

Capitolul I

Curs introductiv

Secțiunea 1. Aspecte generale

Studierea dreptului constituțional se realizează în anul întâi de studii universitare de licență, în cadrul facultăților de drept și presupune parcurgerea materiei în două semestre. În primul semestru, atenția este îndreptată către teoria generală, respectiv, drepturi și libertăți fundamentale, fiind consacrat semestrului al doilea studiul asupra instituțiilor politice.

Importanța studiului dreptului constituțional este dată de asimilarea anumitor noțiuni generale indisolubil legate de cele specifice, noțiuni aparținând unei discipline distincte și anume teoria generală a dreptului.

La fel ca disciplina drept constituțional, disciplina teoria generală a dreptului este o disciplină fundamentală fără de care celelalte discipline și ramuri ale dreptului nu ar putea fi elucidate, în doctrină având și denumirea de locomotivă a dreptului.

Având în vedere importanța teoriei generale a dreptului și legătura indisolubilă dintre noțiunile generale și cele specifice, este imperios necesară definirea anumitor noțiuni precum dreptul și statul, respectiv norma juridică.

În cele ce urmează, vom cerceta originile acestor noțiuni pentru a le putea defini cât mai precis.

Secțiunea a 2-a. Originea și dimensiunea dreptului

În ceea ce privește originea noțiunii de drept, arătăm faptul că acest cuvânt provine din limba latină *directus* care înseamnă drept, în linie dreaptă, înțeles pe care și l-a păstrat de-a lungul timpului până în zilele noastre.

La început, conceptul de drept a avut înțelesul de normă de conduită, însușindu-și misiunea de a ordona relațiile dintr-o societate determinată.

Juriștii latini au conferit noțiunii de drept mai multe definiții, astfel, în dreptul roman, Împăratul Justinian afirma că știința dreptului sau jurisprudența reprezintă cunoașterea lucrurilor divine și umane, știința a ceea ce este drept și nedrept

(„*iurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque injusti scientia*”) fapt ce demonstrează că în prima teză a definiției noțiunea de drept este confundată cu religia, iar a doua teză se referă la confuzia dintre drept și morală. Totodată, dacă avem în vedere principiile fundamentale ale dreptului formulate de Ulpian: a trăi în mod onorabil, a nu vătăma pe altul, a da fiecăruia ce este al său („*iuris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*”) și definiția marelui juristconsult Celsus care afirma faptul că dreptul este arta binelui și a echității („*jus est ars boni et aequi*”) ajungem la concluzia că dreptul este definit prin contopirea normelor morale cu cele juridice¹.

În corelație cu conceptul de drept, ne interesează cum este definită societatea având în vedere rolul ei de destinatar al acestuia. Ne punem întrebarea ce este aceea o societate și dacă aceasta este identică cu noțiunea de popor? Astfel, de-a lungul timpului, juriștii și cercetătorii din domeniul juridic au încercat să ofere definiții clare ale termenului de societate ajungând la concluzia că această noțiune este susceptibilă de mai multe înțelesuri.

Cu precădere ne interesează noțiunea de societate umană care apare definită în dicționare ca fiind un *ansamblu unitar, sistem organizat de relații între oameni istoricește determinate, bazate pe relații economice și de schimb*².

În ceea ce privește definirea noțiunii de popor, observăm că și această noțiune este definită în mai multe feluri ca fiind o *Formă istorică de comunitate umană, superioară tribului și anterioară națiunii, ai cărei membri locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au aceeași tradiție culturală sau Populația unei cetăți, a unui oraș, a unui sat (ori a unei părți dintr-un sat) sau a unei unități teritoriale formate din mai multe sate*³.

Având în vedere definițiile de mai sus putem aprecia că ceea ce au în comun cele două noțiuni sunt forma de organizare, relațiile dintre oameni și alte aspecte care țin de o istorie comună a evoluției lor.

Reușind a elucida conceptele de societate și popor, vom proceda la analizarea și conturarea unei definiții a noțiunii de drept, noțiune care de-a lungul timpului i-a preocupat pe cercetători să lămurească dacă este o instituție de sine stătătoare sau poate fi confundată cu alte noțiuni. Astfel, potrivit definiției din Enciclopedia Juridică Română⁴, dreptul reprezintă o concepție holistică cu privire la ordonarea raporturilor între persoane, luate individual sau colectiv, fundamentată științific și transpusă, ca act de voință al puterii politice, în norme de conduită cu caracter obligatoriu, a căror respectare este garantată de convingerea societății cu privire la justețea, viabilitatea și fiabilitatea lor, precum și, în ultimă instanță de forța de constrângere a statului, exercitată prin intermediul instituțiilor acestuia (...). Dreptul nu este o dogmă sau o ideologie, ci căutarea filosofică a unor soluții pragmatice, de concretizat apoi în legi juridice care să împace ceea ce este trecător cu ceea ce este

¹ A.M. Axente, *Curs de drept privat roman*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 29.

² Definiție regăsită și în Dicționarul explicativ al limbii române, preluată de majoritatea autorilor, a se vedea (www.dexonline.ro), accesat la 13.01.2023.

³ (www.dexonline.ro), accesat la 13.01.2023.

⁴ I.R. Urs, C. Bîrsan, N. Volonciu, A. Severin (coord.) și colab., *Enciclopedia Juridică Română*, Vol. II, lit. D-E, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 287.

constant, ceea ce este necesar cu ceea ce este întâmplător. Din analiza definiției dreptului reiese faptul că acesta este o concepție, un fenomen care are ca principal scop reglementarea relațiilor sociale dintre oameni și dintre oameni și societate care emană de la popor și care prezintă anumite particularități, inclusiv în ceea ce privește respectarea lui ori aducerea la îndeplinire a scopului stabilit.

Având în vedere complexitatea noțiunii de drept, vom vorbi în continuare de sensurile acestei noțiuni pentru a înțelege dimensiunea sa.

Un prim sens al noțiunii de drept se referă la acesta ca știință a dreptului și care reprezintă ansamblul ideilor, noțiunilor, principiilor, respectiv, a conceptelor care definesc acest fenomen juridic în adevărata lui dimensiune.

Un alt sens al noțiunii de drept are în vedere dreptul obiectiv reprezentat de totalitatea normelor juridice instituite de către stat a căror respectare poate fi adusă la îndeplinire prin intervenția forței de coerciție a acestuia. Astfel, dreptul obiectiv este alcătuit din totalitatea conceptelor, raționamentelor, principiilor, regulilor și instituțiilor juridice reflectate în normele de drept pozitiv adoptate și sancționate de către stat ca expresie a voinței deținătorului puterii publice existent la data legiferării¹.

În corelație cu noțiunea de drept obiectiv este necesară definirea dreptului pozitiv. Astfel, atunci când ne referim la dreptul pozitiv, avem în vedere ansamblul normelor juridice în vigoare, norme juridice a căror respectare poate fi asigurată prin forța coercitivă a statului.

Pe de altă parte, noțiunea de drept este susceptibilă și de sensul de drept subiectiv care reprezintă aptitudinea/posibilitatea subiectului de drept (titularului dreptului) de a avea o anumită conduită sau de a pretinde celorlalți o conduită anume în cadrul unui raport juridic, la nevoie putând apela la forța de constrângere a statului în măsura în care dreptul său este încălcat.

Un alt sens al acestei noțiuni se referă la dreptul material care înfățișează ansamblul de norme juridice cu conținut propriu-zis și care stabilesc anumite conduite, acțiuni ale subiecților unui raport juridic din multitudinea de sfere ale relațiilor sociale care apar într-un stat.

Un ultim sens asupra căruia ne vom apleca atenția este cel de drept procesual definit ca fiind ansamblul de norme juridice care cuprind proceduri, modalități, mecanisme și mijloace prin care se aplică normele de drept material, substanțial, altfel spus, drepturile procesuale ale părților au în vedere prerogativele subiecților de drept recunoscute în cadrul oricărui litigiu.

Secțiunea a 3-a. Factorii de configurare a dreptului

Existența și particularitățile dreptului sunt influențate de realitatea socială, de evoluția și dinamica societății, astfel că în continuare vom aborda categoriile de factori care influențează acest fenomen atât de complex.

¹ Idem, p. 333.

O primă categorie de factori, conform teoriei generale a dreptului, este reprezentată de factorii naturali (cadrul natural-spațiul în care există și se dezvoltă ființa umană) cum sunt, spre exemplu, factorii geografici, factorii fiziologici, factorii biologici și factorii demografici, factori care influențează dezvoltarea societății, viața socială și economia, respectiv sistemul normativ al unei societăți.

O altă categorie de factori care configurează dreptul este reprezentată de factorii politici (cadrul politic) care de-a lungul timpului au influențat sistemul normativ având în vedere partidele politice aflate la guvernare, grupurile de presiune și grupurile de interese. Tot în categoria factorilor politici avem în vedere și factorii economici care influențează configurarea dreptului prin prisma organizării economice a statului.

Și în cele din urmă, ultimul factor, cel situat în permanență în zona de interes a legiuitorului, factorul uman. Dimensiunea umană a dreptului privește, înainte de toate, drepturile fundamentale ale persoanei individuale, garantarea egalității depline a tuturor, posibilitatea de manifestare nestingherită a fiecăruia, în temeiul demnității și al libertății¹.

Secțiunea a 4-a. Tipologia dreptului. Sisteme de drept

Dreptul este un fenomen complex și dinamic, care se află într-o continuă evoluție și care, așa cum am arătat anterior, este configurat de o serie de factori. Acești factori determină ca această știință a dreptului să nu fie imuabilă, ci într-o continuă mișcare.

Metoda studiului dreptului vizează indicarea elementelor generale și a particularităților marilor sisteme de drept conturate de-a lungul timpului ținând seama de această dinamică a evoluției dreptului influențată de factorii naturali, politici și umani.

Sistemele de drept aparțin de diverse culturi juridice care formează din punct de vedere al dreptului comparat: „Familia de drept”. Familia de drept grupează, conține sisteme juridice naționale ordonate din prisma trăsăturilor comune ale acestora². Astfel, distingem între familia juridică de tradiție romanică, familia juridică de tradiție anglo-saxonă și familia juridică bazată pe dreptul religios.

§1. Familia juridică de tradiție romanică

Familia juridică de tradiție romanică are la bază dreptul roman și este întâlnită cu precădere în statele din Europa. Identificăm sisteme de inspirație franceză, sistemul germano-elvețiano-italian și sistemele juridice din țările nordice, chiar dacă prezintă influențe de drept anglo-saxon³.

¹ M. Safta, *Drept constituțional și instituții politice*, Vol. I. Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți, ed. a 6-a, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 7.

² M. Niemesch, *Teoria Generala a Dreptului*, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 30.

³ A se vedea M. Safta, op. cit., p. 9.

Elemente caracteristice familiei juridice de tradiție romanică se referă la existența dreptului scris, la ierarhia izvoarelor de drept, diviziunea dreptului în public și privat, respectiv, în ramuri de drept, existența codurilor de legi, a principiilor asemănătoare de drept, existența constituțiilor scrise.

Întâlnim sisteme de drept romanice în state precum România, Franța, Spania, Luxemburg etc.

§2. Familia juridică de tradiție anglo-saxonă

Familia juridică de tradiție anglo-saxonă, dreptul anglo-saxon prezintă o triplă structură, este alcătuit din *common law*, dreptul de echitate și dreptul statutar. Astfel, în cadrul sistemului de drept anglo-saxon jurisprudența (precedentul judiciar), normele edictate de judecători au valoare de izvor de drept ceea ce semnifică faptul că aceste reguli nu au un caracter general, așa cum norma juridică are în cazul sistemului de tradiție romanică.

După cum am precizat anterior, în cadrul structurii dreptului anglo-saxon vorbim și despre dreptul de echitate și despre dreptul statutar, dreptul de echitate având ca principal scop completarea și corectarea izvorului de bază¹, iar dreptul statutar fiind reprezentat de corpuri de norme juridice care emană de la autoritatea legiuitoare.

Întâlnim sistemul de drept anglo-saxon în state precum Marea Britanie, Australia, Statele Unite ale Americii. Este necesară realizarea unei distincții între dreptul englez și dreptul Statelor Unite ale Americii care are ca sursă de inspirație dreptul englez dar care se bucură de o anumită particularitate, fiind în prezent un sistem dualist care se bazează pe precedentul judiciar și pe legislație, ținând seama de faptul că SUA are o structură federală.

Trebuie să precizăm faptul că, odată cu evoluția societății și a dreptului, familiile juridice de tradiție romanică și de tradiție anglo-saxonă tind să se asemene mai cu seamă cu cât în sistemele de drept romanice este acordată o importanță deosebită jurisprudenței, mai ales jurisprudenței instanței de jurisdicție constituțională, iar în sistemele de drept anglo-saxon dreptul scris (statutar) devine din ce în ce mai dezvoltat².

§3. Dreptul religios

Sistemele de drept religios, cu precădere dreptul musulman (islamic) aparține unor popoare diferite de cele europene care au la bază religia. Inclusiv denumirea de drept musulman, având ca rădăcină *selam* și care tradus în limba română înseamnă „supunere față de Dumnezeu” ne duce cu gândul la faptul că nu avem în vedere doar un sistem diferit de drept, ci o religie, un stat, respectiv, o cultură. Acest sistem de drept are o structură tipică care înglobează știința dreptului cu teologia. Dreptul

¹ A se vedea *M. Safta*, op. cit., p. 10.

² A se vedea *M.G. Losano*, Mari sisteme juridice. Introducere în dreptul european și extra-european, Ed. All Beck, București, 2005, p. 309, în *M. Safta*, op. cit., p. 12.